

УДК 316.74:378(043.3)

Анатолій РОКОЧИНСЬКИЙ,
*доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри гідромеліорації
Національного університету водного
господарства та природокористування,
м. Рівне*

Василь ТУРЧЕНЮК,
*кандидат технічних наук, доцент, декан
факультету водного господарства
Національного університету водного
господарства та природокористування,
м. Рівне*

Павло ВОЛК,
*інженер кафедри гідромеліорації
Національного університету водного
господарства та природокористування,
м. Рівне*

ОСНОВНІ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ВИМОГИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Розглянуто загальнодержавні вимоги до реалізації ступеневої освіти у вищих навчальних закладах України

Ключові слова: *ступенева освіта, освітньо-кваліфікаційний рівень, бакалавр, спеціаліст, магістр.*

Рассмотрены общегосударственные требования к реализации ступенчатого образования в высших учебных заведениях Украины

Ключевые слова: *ступенчатое образование, образовательно-квалификационный уровень, бакалавр, специалист, магистр.*

Considered national requirements for implementation level education in higher educational institutions of Ukraine

Keywords: *multistage education, educational qualification, bachelor, specialist, master.*

Вища освіта, як одна з найважливіших складових системи освіти, формує в людини певний рівень знань умінь та навичок, які можна застосувати до відповідних видів діяльності[1]. Ступеневість вищої освіти полягає у здобутті різних освітньо-кваліфікаційних рівнів (характеристики, яка визначає ступінь сформованості знань, умінь та навичок особи, що надають здатність виконувати завдання та обов'язки певного рівня професійної діяльності) на відповідних етапах (ступенях) вищої освіти[2].

Прийняття такої розгалуженої схеми має принципове значення, оскільки це

гарантує людині вільність вибору і дає можливість отримати освіту у відповідності до розумових і професійних здібностей.

Ступеневість вищої освіти може бути реалізована як через неперервну програму підготовки, так і диференційовано, відповідно до структури ступеневості.

Молодший спеціаліст - освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула неповну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Бакалавр - освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні та спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкту праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Спеціаліст - освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Магістр - це освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти, що передбачає здобуття особою повної вищої освіти з відповідної спеціальності на базі освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" (базова вища освіта) або освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст" (повна вища освіта), а також вищої освіти, здобутої до запровадження в Україні ступеневої вищої освіти.

Для входження України до європейського простору вищої освіти потрібно впровадити в системі вищої освіти[2,3,4]:

- широкомасштабну довгострокову стратегію системної модернізації всієї системи освіти;

- систему якості освіти, яка відповідає стандартам ЄС, потребам ринкової економіки, внутрішнього розвитку держави та суспільства;

- державний реєстр напрямів підготовки та спеціальностей, відповідно до міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО-96 та 97) і міжнародної стандартної класифікації занять (МСКЗ-88);

- загальноприйняту та порівняльну систему вчених ступенів;

- законодавчо підсилені умови для полегшення працевлаштування українських громадян у Європі та міжнародній конкурентоспроможності системи вищої освіти України; □

- систему кредитів на зразок Європейської системи трансферу кредитів (ECTS), як відповідного засобу сприяння більшій мобільності студентів;

- законодавчо підсилені умови задля забезпечення мобільності через усунення перешкод на шляху ефективного використання права на вільне пересування з безпосередньою метою:

- 1) забезпечення студентам доступу до навчальних можливостей, а також до відповідних освітянських послуг;

- 2) забезпечення визнання та зарахування часу, який викладач, дослідник чи

член адміністративного персоналу провів у європейському навчальному закладі, проводячи дослідження, викладаючи та виконуючи відповідну до свого фаху роботу, зі збереженням їхніх законних прав;

3) сприяння європейському співробітництву щодо забезпечення якості освіти з метою вироблення порівняльних критеріїв та методологій.

На теперішній час нормативні документи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України містять інформацію, яка:

- у широкому сенсі спрямована на реалізацію градації досвіду та знань;

- подає, що освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти мають професійну спрямованість і схильність відповідати вимогам ринку праці;

- розкриває положення щодо формування змістовних модулів.

Для вищої школи України у контексті Болонського процесу необхідно:

- привести у відповідність вимогам Болонської декларації Закон України „Про вищу освіту” у частині визначення змісту і статусу освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти;

- привести до відповідності класифікацію вчених ступенів системи освіти та переліку кваліфікацій, які використовуються на ринку праці, в тому числі і Європейському;

- визначити витрати навчального часу студента певного актуального рівня розвитку на адекватне вивчення навчального матеріалу у об’ємі модуля, тобто ув’язування навчального модуля з кредитами;

- розробити методику розрахунку педагогічного навантаження викладачів вищої школи в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу та навчального навантаження студента, а також взаємозв’язок між ними;

- розробити та затвердити нормативно-правові акти щодо регулювання діяльності викладацького персоналу та студентського контингенту вищої школи в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу;

- розробити та затвердити нормативно-правові акти щодо впровадження тестових технологій об’єктивного педагогічного контролю знань тих, хто навчається.

- розробити та затвердити нормативно-правові акти щодо **сертифікації на відповідність**, у процесі якої встановлюється рівень компетентності індивіда і його відповідність соціальним ролям, на які він претендує;

- розробити та затвердити нормативно-правові акти щодо селекції індивідів для виконання конкретних соціальних ролей на основі його професійної придатності, здатності і готовності.

Для вищої школи України у контексті Болонського процесу необхідно розробити та законодавчо урегулювати процедуру **контролю якості** та акредитації, а також посилення міжнародної конкурентоспроможності випускників вищої школи України [3,4].

Політика в області якості вищої освіти, професійної підготовки і сертифікації фахівців спрямовується на досягнення оптимального ступеня упорядкування педагогічної діяльності з обліком особистісних, соціальних, економічних і державних потреб та інтересів акціонерів вищої школи.

Програми якості припускають вичленовування структурно-функціональних

властивостей індивіда, професійно важливих якостей фахівця, його спрямованості, інтелектуального розвитку і професійних розумових здібностей, що визначають властивості локального психологічного середовища навчання і впливають на успішність професійного навчання.

Подальші дії для досягнення шести цілей Болонського процесу: прийняття системи легкозрозумілих і адекватних ступенів; прийняття системи двоциклової освіти (доступеневе і післяступеневе навчання); запровадження системи кредитів – системи накопичення кредитів (ECTS) або інших сумісних з нею систем, які здатні забезпечити як диференційно-розрізнявальну, так і функції накопичення; сприяння мобільності студентів і викладачів (усунення перешкод вільному пересуванню студентів і викладачів); забезпечення високоякісних стандартів вищої освіти; сприяння європейському підходу до вищої освіти (запровадження програм, курсів, модулів із „європейським” змістом); навчання протягом усього життя; спільна праця вищих навчальних закладів і студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів у заснуванні та формуванні Європейського простору вищої освіти.

Враховуючи незворотність Болонського процесу, ми маємо усвідомлювати, що для нашої системи вищої освіти він є дуже непростим. Нам важче, ніж будь-якій іншій країні, яка не має таких глибинних традицій у галузі фундаментальної природничої й інженерної освіти, приєднатися до багатьох загальноєвропейських рішень, нівелюючи власні багатотомні наробки у цій галузі. Якраз наша вища освіта, лише в інженерії, виховала винахідника вертольотів Ігоря Сікорського, відкривачів космосу Сергія Корольова і Володимира Челомея, електроніка Бенціона Вула, вона дала світові п'єзодвигун і високошвидкісний транспорт на магнітній подушці. І цей перелік можна довго продовжувати.

Тому нові виклики ми повинні прийняти не тільки переносячи на наше підґрунтя досвід інших держав, але й пропонуючи європейському співтовариству свої доробки, досягнення, пропозиції, своє бачення проблем. Тобто потрібно досягти гармонійного поєднання європейських нововведень і кращих вітчизняних традицій. Але ми повинні відверто визнати, що за останні роки у сфері вищої освіти України, особливо технічної, накопичилися складні проблеми, вирішення яких залишається на порядку денному, навіть незважаючи на наявність чи відсутність таких факторів, як Болонський процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Величко О.Г. Болонський процес - це конкретні рішення і дії // Теория и практика металлургии. - Днепропетровск, 2004.- 313 с.

2. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. Посіб. за ред.В.Г.Кременя. - Тернопіль: Навчальна книга. - Богдан, 2004. - 384 с.

3.Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи. Матеріали до підсумкової колегії МОН України(21 березня 2008р)//Освіта України (спецвипуск).-2008.-№21-22(095).-С 1-23.

4. А.П. Ефремов, В.Н. Чистохвалов. Кредиты и учебный процесс; научное издание. - М: Изд-во РУДН, 2003.